

DOI: 10.32999/ksu2524-0838/2019-26-16

УДК 634.37(043.2)

Сидорович М.М., Гвоздьова О.В.

СПОСІБ ВИЗНАЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОСТІ БУТИЛЬОВАНОЇ ВОДИ МІСТА ЗА ДИНАМІКОЮ БІОМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ БАТАРЕЇ ФІТОТЕСТІВ

Херсонський державний університет
marinasidorovich1@gmail.com

Проблема визначення якості бутильованої води засобами біотестування є предметом пильної уваги науковців. Існує класифікація провідних 17 марок фасованої води України. Вона розроблена способом біотестування. Ця класифікація охоплює безпечні, умовно безпечні, небезпечні, дуже небезпечні марки бутильованої води. Питання її безпечності у торгівельній мережі залишається відкритим. Загальна схема експерименту містила варіант якісної питної води як еталону і рослинні модельні системи однодольних різних етапів онтогенезу. Проростки пшениці і ячменю, вегетативні рослини пшениці, що проросли на плаваючих дисках, входили до їх складу. Тестували марку «Моршинська» (безпечна фасована вода), що продавали у супермаркетах різних районів міста Херсон. За еталон у дослідженні визнано воду з локальної свердловини. Насіння проростили в чашках Петрі за загально визнаною методикою 2 доби у термостаті при $t=260$. Вегетативні рослини пшениці одержали після пророщення насіння на плаваючих кільцях з пінопласту і марлі 15 діб при штучному освітленні. Після пророщення визначили біометричні показники фітотестів. Кількісні дані обробили статистично.

У статті представлено розроблений оригінальний спосіб визначення підробок фасованої води за динамікою біометричних показників трьох рослинних модельних систем. Його застосування щодо води марки Моршинська, яка містить торгівельна мережа різних районів міста Херсону довело: всі протестовані варіанти є підробками. Вони не відповідали класу «безпечна бутильована вода». Показано, що існуюча класифікація марок бутильованих вод України потребує корекції. Вона не містить еталона якісної питної води і не ураховує наявність їх підробок в торгівельній мережі. Результати проведеного дослідження продемонстрували можливість використання батареї з фітотестів однодольних різного етапу онтогенезу для об'єктивної оцінки якості бутильованої води.

Ключові слова: фасована питна вода, підробки фасованої води, біометричні показники фітотестів.

Sidorovich M.M., Gvozdeva O.V.

METHOD FOR DETERMINING THE SAFETY OF BOTTLED WATER IN A CITY USING THE DYNAMICS OF BIOMETRIC INDICATORS OF A BATTERY OF PHYTO TESTS

The problem of determination of quality of bottled water means of biotesting is a subject of close attention of scientists. There is a classification of the leading 17 grades of the packed-up water of Ukraine. It is developed by way of biotesting. This classification covers safe, conditionally safe, dangerous, very dangerous classes of grades of bottled water. The question of its safety in retail chain stores remains open. The general scheme of an experiment contained option of quality drinking water as to a standard and the vegetable model systems of monocotyledonous plants of various stages of ontogenesis. Sprouts of wheat and barley, vegetative plants of wheat that couched floating disks, were their part. Bottled water of the Morshinskaya brand (the safe packed-up water) was bought in supermarkets of different districts of the city of Kherson and protested. Water from the local well was a standard in a research. Seeds couched in cups Petri behind conventional to a technique of 2 days in the thermostat at t=26o C. Vegetative plants of wheat received after a germinations of seeds floating rings from foam, and a gauze of 15 days at artificial lighting. After a germinations of seeds defined biometric indicators fitotests. Quantitative data processed statistically.

In the article the presented is developed method of determination of imitations of the packaged water after the dynamics of biometrical indexes of three vegetable model systems. His application in relation to water of brand Morshinska, which the point-of-sale network of different boroughs Kherson contains led to all tested variants, is imitations. They did not answer a class «safe butyrate water». It is shown that existent classification of brands of butyrate waters of Ukraine needs correction. It does not contain the standard of high-quality drinking- water and does not take into account the presence of their imitations in a point-of-sale network. The results of the conducted research showed possibility of the use of battery from fittest Monocotyledons the different stage of ontogenesis for the objective estimation of quality of butyrate water.

Key words: *packaged drinking-water, imitations of the packaged water, and biometrical indexes of fitotests.*

Актуальність дослідження. Проблема визначення якості бутильованої води засобами біотестування є предметом пильної уваги науковців [1,2,4,5,7]. Ґрунтовна праця В.В. Архїпчука і В.В. Гончарука навіть містить класифікацію вказаним методом 17 марок фасованої води, які найбільш поширені на території України. Ці марки за даними біотестування на рослинних, хребетних та безхребетних тест-організмах умовно поділили на 4 класи. Вони охоплюють, відповідно, безпечні, умовно безпечні, небезпечні, дуже небезпечні марки бутильованої води. За цією класифікацією марка «Моршинська» відноситься до першого класу якості таких вод України [3]. Не зважаючи на високий рівень розроблення проблеми визначення якості фасованих вод України засобами біотестування, питання їх підробки все ще залишається недопрацьованим.

Тому метою роботи і стало створення способу визначення підрбок бутильованої води за динамікою біометричних показників батареї фітотестів.

МАТЕРІАЛ ТА МЕТОДИ

Загальна схема експерименту (наявність варіанту якісної питної води як еталону) і переваги рослинних модельних систем [6] дозволили скласти для проведення тестування води батарею з фітотестів однодольних різних етапів онтогенезу: проростки пшениці і ячменю, вегетативні рослини пшениці, що пророщені на плаваючих дисках. Для експерименту згідно вказаної вище класифікації фасованих вод [3] відібрано марку «Моршинська» (безпечна фасована вода). Фітотести застосували для визначення якості цієї марки негазованої води, що продавали у супермаркетах різних районів міста Херсон. За еталон у дослідженні визнано воду з локальної свердловини, яка за даними лабораторії міськводопроводу є якісною питною водою. У таблиці 1 наведені вихідні дані тестованих вод.

Таблиця 1

Вихідні дані варіантів фасованої води марок «Моршинська» з різних мікрорайонів м. Херсону

Варіант води, мікрорайон м. Херсона	Адреса магазину
Еталон, водопровідна вода	Локальна свердловина, вул. Чорноморська, 22
М1 Центральний р-н	вул. Дружби, 10 магазин «Попелюшка»
М2 Р-н Острів	вул. Патона, 17 магазин «Продуктовий»
М3 Шуменський р-н	вул. Ілліча, 7 магазин «Гурман»
М4 Р-н ХБК	вул. Миру, 17 магазин «АТБ»
М5 Таврійський р-н	вул. 49 Гвардійської дивізії, 10А магазин «АТБ»

Фітотест «пшениця озима пророщена на плаваючих дисках. У п'яти лабораторних стаканах для кожного варіанту поклали по 10 насінин на спеціальні плаваючі кільця з пінопласту, які обтягнули марлею. У такий спосіб при щоденному освітленні 608 год. 14 діб вирощували вегетативні рослини у приладі «ФЛОРА». Після цього визначили кількість коренів (Nк) і проростків (Nпр), максимальну довжину коренів (Lmk) і стебел (Lmc), масу стебла (M).

Фітотести «проростки пшениці озимої» і «проростки ячменю». Насіння проростили в чашках Петрі за загальноновизнаною методикою 2 доби у термостаті при $t=26^{\circ}C$ на таких самих варіантах води (див. табл.1). Далі обчислили значення біометричних показників проростків: L головного кореня (L г.к.), L бічного кореня (L б.к.), L колеоптилю (L ст.), відношення L ст. / L г.к., L ст. / L б.к., L г.к. / L б.к. Первинні кількісні дані

обробили статистично з використанням ресурсу Excel і коефіцієнту Ст'юдента.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У таблиці 2 наведена динаміка біометричних показників проростків пшениці озимої в умовах дії варіантів фасованої води (табл.1). Аналіз даних наведені в цій таблиці свідчить, що не один з варіантів не містить воду, яка відповідає рівню «якісна питна вода», про що свідчать достовірні відмінності відповідних показників від еталонних.

Таблиця 2

Моніторинг якості води марки «Моршинська» різних районів м. Херсону за біометричними показниками фітотесту «проростки пшениці озимої»

Варіант води	Показники росту			Показники координації росту органів проростків		
	Л г.к.	Л б.к.	Л ст.	Лст./Лг.к.	Лст./Лб.к.	Лг.к./Лб.к.
Еталон 1	25,3±2,5	28,8±1,8	14,6±0,9	0,85±0,17	0,57±0,09	0,92±0,08
М1	29,3±2,7*	29,9±1,9	16,1±0,9*	0,88±0,21	0,58±0,04	0,98±0,07
М2	23,4±2,8	29,5±1,9	13,9±1,0	1,27±0,35*	0,52±0,05	0,78±0,09*
М3	30,8±2,6*	34,3±1,8*	16,5±1,0*	0,77±0,18	0,51±0,04	0,92±0,07
Еталон 2	26,6±2,3	26,6±1,7	11,2±1,3	0,80±0,16	0,55±0,04	0,70±0,09
М4	23,9±2,4	22,7±2,0*	10,9±1,2	0,71±0,13	0,52±0,03	0,95±0,08
М5	22,6±2,5*	24,7±1,9	11,5±1,2	0,82±0,15	0,60±0,08	0,96±0,11

*- достовірно відрізняється від еталону при $p=0,05$

Таблиця 3 містить результати тестування фасованої води засобами іншого фітотесту – проростки ячменю. Як свідчить динаміка його біометричних показників, тільки два варіанти води відрізняються від еталонного (М1 і М2).

Таблиця 3

Моніторинг якості води марки «Моршинська» з різних районів м. Херсону за біометричними показниками фітотесту «проростки ячменю»

Варіант води	Показники росту		Показники координації росту органів
	Л б.к.	Л ст.	Лст./Лб.к.
Еталон	26,7±1,28	6,9±0,75	0,26±0,03
М1	28,9±0,95*	6,0±0,62	0,28±0,07
М2	23,7±1,32*	7,0±1,13	0,32±0,06
М3	27,9±1,36	6,3±0,95	0,23±0,04
М4	25,7±1,14	7,2±0,84	0,28±0,03
М5	26,8±1,08	7,3±0,92	0,27±0,04

*- достовірно відрізняється від еталону при $p=0,05$

У таблиці 4 наведені результати моніторингу біометричних показників пшениці озимої, що пророщена на плаваючих дисках. Дані цієї таблиці свідчать про те, що порівняно з еталоном всі варіанти протестованої води стимулюють ріст кореню. Вказане свідчить: не один з експериментальних варіантів не відповідає якійсь питній воді.

Таблиця 4

Моніторинг якості води марок «Моршинська» з різних районів м. Херсону за динамікою біометричних показників фітотесту «пшениця озима на плаваючих дисках»

Варіант води	Nк	Nпр	Lmk	Lmc	M
Еталон	12,8±3,22	6,4±1,89	15,8±6,18	17,0±2,33	0,51±0,11
M1	19,4±2,99*	7,0±1,52	18,2±4,07	16,6±1,11	0,58±0,18
M2	21,6±2,99*	7,2±2,7	16,6±2,08	17,0±2,92	0,57±0,18
M3	20,8±3,45*	7,0±2,15	14,8±5,45	17,0±1,52	0,66±0,27
M4	21,4±2,58*	7,0±0,88	18,4±4,18	16,8±0,56	0,73±0,15
M5	21,0±3,05*	6,4±1,11	19,4±1,11	17,0±1,24	0,60±0,12

*- достовірно відрізняється від еталону при $p=0,05$

Таблиця 5 містить узагальнену інформацію щодо змін біометричних показників всіх складових батареї фітотестів. Ця таблиця складається з 14 таких показників. Вона дозволяє з'ясувати не тільки наявність підробок води марки «Моршинська» за біометричними показниками. За кількістю показників фітотестів, які змінюють своє значення, можна проранжувати варіанти води цієї марки щодо їх якості: M5, M4 > M1-M3.

Таблиця 5

Порівняльна характеристика змін біометричних показників батареї з фітотестів однодолних різних етапів онтогенезу за дії фасованої води марки «Моршинська» різних мікрорайонів міста Херсона

	Показники росту										Показники координації росту органів проростків			
	Проростки					Рослина пшениці озимої					Проростки			
	пшениці озимої			ячменю							пшениці озимої		ячменю	
	L г.к.	L б.к.	L ст.	L б.к.	L ст.	Nк	Nпр	Lmk	Lmc	M	Лст./Лг.к.	Лст./Лб.к.	Лг.к./Лб.к.	Лст./Лб.к.
M1	a	°	a	a	°	a	°	°	°	°	°	°	°	°
M2	°	°	°	a	°	a	°	°	°	°	a	°	a	°
M3	a	a	a	°	°	a	°	°	°	°	°	°	°	°
M4	°	a	°	°	°	a	°	°	°	°	°	°	°	°
M5	a	°	°	°	°	a	°	°	°	°	°	°	°	°

Примітка: **a** - показник змінюється; ° – показник не відрізняється від еталонного достовірно.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження щодо розроблення способу визначення підробок фасованої води засобами фітотестування показало, що:

- одна з найкращих марок фасованої води – «Моршиська» - в місті Херсоні не відповідає класу «безпечна бутильована вода»;
- запропонована класифікація марок бутильованих вод України [3], потребує корекції у зв'язку, по-перше, за відсутністю в ній порівняння марок з еталоном якісної води; по-друге, за наявністю в торгівельній мережі підробок фасованої води;
- продемонстрована можливість використання батареї з фітотестів різного етапу онтогенезу для об'єктивної оцінки якості бутильованої води;
- ріст проростків чутливіше реагує на якість фасованої води, ніж процес координації росту його органів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова Г.С. Визначення рівня токсичності фасованої води методом біотестування / Г.С. Антонова, Т.А. Засядько – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/antonova-gs-zasyadko-ta-viznachennya-rivnyz-toksichnostifasovanoyi-vodi-metodom-biotestuvannya>.
2. Архипчук В.В. Проблемы качества питьевых бутылированных вод./ В.В. Архипчук// Химия и технология воды.- 2004. - Т. 26, № 4. - С. 403-414.
3. Гончарук В.В. Комплексна оцінка якості фасованих вод / В.В. Гончарук // Вісник НАН України. - 2005.- №3.- С. 47-57.
4. Гончарук В.В. Комплексная оценка качества фасованных негазированных питьевых вод / В.В. Гончарук // Химия и технология воды.- 2011. - Т.33, № 6.- С. 656-665.
5. Леонова И.Б. Биотестирование в оценке качества бутылированной питьевой воды/ И.Б. Леонова // Максимальные информационные технологии. - 2016. - Вып. 5 (27). - С.43-48.
6. Прохорова И.М. Оценка митотоксического и мутагенного действия факторов окружающей среды / Прохорова И.М., Ковалева М.И., Фомичева А.Н. - Методические указания - Ярославль: Яросл. гос. ун-т., 2003 – 32 с.
7. Яковлев В.В. Биотестирование природных вод Харьковской области для оценки их токсичности / В.В. Яковлев, С.А. Мацюк // Коммунальное хозяйство городов. – 2008. - №84. – С.102-110.

REFERENCES

1. Antonova H.S. Vyznachennya rivnyua toksychnosti fasovanoi vody metodom biotestuvannya / H.S. Antonova, T.A. Zasyadko – [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://intkonf.org/antonova-gs-zasyadko-ta-viznachennya-rivnyz-toksichnostifasovanoyi-vodi-metodom-biotestuvannya>.
2. Arkhipchuk V.V. Problemy kachestva pitevykh butylirovannykh vod. Khimiya i tekhnologiya vody, 2004, 26, 4.- P. 403-414. [in Russian]
3. Honcharuk V.V. Kompleksna otsinka yakosti fasovanykh vod. Visnyk NAN Ukrainy, 2005, 3. - P. 47-57. [in Ukrainian]
4. Honcharuk V.V. Kompleksnaya otsenka kachestva fasovannykh nehazyrovannykh pytevykh vod. Khymyya y tekhnolohyya vody, 2011, 33, 6, P. 656-665. [in Ukrainian]

5. Leonova I.B. Biotestirovanie v otsenke kachestva butilirovannoy pitevoy vody. *Maksimal informatsionnye tekhnologi*, 2016, 5 (27). - P. 43-48. [in Russian]
6. Prokhorova I.M. Otsenka mitotoksicheskogo i mutagennogo deystviya faktorov okruzhayushchey sredy. *Metodicheskie ukazaniya*, Yaroslavl: Yarosl. gos. un-t., 2003.- 32 p. [in Russian]
7. Yakovlev V.V. Biotestirovanie prirodnykh vod Kharkovskoy oblasti dlya otsenki ikh toksichnosti. *Kommunalnoe khozyaystvo gorodov*, 2008, 84.- P. 102-110. [in Russian]

Стаття надійшла до редакції 13.10.2018.

The article was received 13 October 2018.